

სწოლის ფურცელი

სურათებიანი ლამაყება

დამბების № 268.

კვირა, 7 ნოემბერი 1904 წ.

ბათუმის № 2668.

სტუმარი

(ბატონ-ფშობის დრონიელი აწავი)

წირვის გამოხდის დრო იყო. თბილი მზე მზიარულად დასცქეროდა დედამიწას და რაღაც ფანტასტიურ ელფერს სდებდა მზელ მიდამოს. ეს ის დრო იყო, როცა ზაფხული უთმობდა თავის ზურმუხტ ტბებს შემოდგომას და როცა შემოდგომაც, ჯერ კიდევ მორცხვად, მაგრამ მტკიცედ აპირებდა დამკვიდრებას დედამიწაზე. ქვეყანაც თითქოს მოხუცის ღმილივით ილიბებოდა ტკბილად და სიყვარულიანად, თითქოს იწვევდა ხალხს სამხიარულოდ, თავის კალთაში მშვიდობიან სააღერსოდა და სათამაშოდ. აქა-იქ ოდნე შეკვიპებული ფოთლები უშობა შრიალით ცვივდნენ ძირს. დიდ უზარმაზარ ცაცხვის ქვეშ, საბატონო ფაცხების ახლოს, ბუჩხბსავით ირეოდნენ თავად მამუკა დიდის შინაყმანი და მკვირცხლად სდგამდნენ ოთხფეხა გრძელ ხის სუფარებს. რაღაც განსაკუთრებული სიკაცხვად და მზიარულება გავმოკრთოდა ყოველ იმით მოძრაობაში, ან კი როგორ არ ეზიარუნდა, როცა ყველასათვის გულით სიყვარული, გულკეთილი, პირველი მოსამღერე და მომღმენი ამხანაგი მერიკივე ბიჭია გაბედნიერად დღეს. გაბედნიერდა იმით, რომ ბიჭიას რამდენიმე წელიწადია გავიყვებით უფუარა ქალბატონის მოხუცი გამძლის ყარდაშერდის ქალიშვილი, საოცრად ლამაზი მოახლე დიღვარდისაი. რამდენიმე წელიწადია ბიჭიას მოხუცი დედამა ზრდიდა და ასუქებდა იმ ხარს ბატონის საძღნოდ, რამელიც წუთელ საღმოს მოართვებს ბატონს და მუხლ-მოდრეკით შესთხოვს ქალბატონს, რომ მოელო წყალობა ბატონს და მიეთხოვებინა „ბიჭივას“ დიღვარდისაი. დღეს დილით, როცა ხარი დაქვს და როცა ბატონმა ვიგო, რომ ხარი „თურთრუსასავით“ არის, რომ იმის ჰამას აღიარაფერი სჯობს, აფირნა ბიჭი ყველა თავის ახნაურებთან ცოლბით, ჯერ წიბავაზე და იქიდან საძლიად დასაპატრებლად.

მზიარულად გამოვიდა დილით მამუკა თავის საბატონო

მამუკა, თავის არწივისებურ ცხვირით, დიდრონი წაბლის ფერი თვალბით არწივისებულად იცქირებოდა ირგვლივ. ტანზე სირიით „გაქვდლით“ გრძელი ლურჯი ჩოხა ეცვა. ხუბუპ ოდნე კლარა შერეულ თავს უშვებებდა ყვეაზე დახურული ფეხანაი. ის იყო ლამაზი, მოხდენილი, მზიარული ვიკაცი. უკან მისდგედა მველდე მისი მზეთამზე, მაღალი ლამაზი, მოხდენილი, მაგრამ უსაზღვრო მორჩილების გამომეტველ სხის შქონე ქალი. ცოლ-ქმარს რამდენიმე მღვდელი შინაყმა მიჰყვებოდა. გამოვიდა თუ არა გარედ, მამუკა მეორე საშინაყო დაწულ ფაქიდან გამოცვივდნენ შინაყმები. მამუკამ მიხვდა იმათკენ, ერთ წუთს შეტერდა და მზიარულად დაიძახა:

— ეი, თქვენ, დამიხებთ აქეთ სტინიას და მის ცოლს!

შინაყმათა გროვა მიიწმოიწია და წინ წამოდგა მოხუცი თეთრ წვერა სტინა თავის ბებერი ცოლით.

— სტინაი, დიღვარდისას თბონილომ რძალათ შენი ბიჭივას... დამიხებ ბიჭიასაც! — მიმართა სტინიას და სწრაფად მიუბრუნდა ცოლს, — მზეთამზე უბრასნე დიღვარდისაი მევიდეს. — დიღვარდისაი და ბიჭიეი თვალის დახამხამების უშალ გაანდნენ.

— აბა, ბიჭო, ბიჭიეი, გაძლევ დიღვარდისას, შეგაბეროს ღმერთმა მზე და მთავარსავით, მარა არც შენი და არც დიღვარდისასს გაშობა არ შეიძლება. შენ ისევე მელტიყვით და როსიმღერეთ დარჩები და დიღვარდისაი მოახლევ.

— ღმერთმა შენი თავი ნუ მოგიშალოს, ბატონო, — გაისმა მოხუცებულებისა და ახალგაზღვების მადლიერი ხმა. ყველანი დეგარდნენ მუხლებზე და დაუწყეს კონცა ცოლ-ქმარს ხელბსა, მუხლებსა, კანასა და ფეხებზე. — ღმერთმა შენი თავი ნუ მოგიშალოს, ჩემო ბატონო, ჩემო მწყალობლო, რომ გავიბედნიერებ: მეტი წყალობა რაოა იქნება ჩვენდა, შენი ფეხის მტვერი ვართ, შენზე უკეთეს ვილს უნდა ეცმასხუროთ, მალო ღმერთი და ძირს შენ, ჩემო ხემწიფე... ისმოდა მოხუცი სტინიას, იმის ცოლის და ბებერ ყარდაშერდის სიტყვები.

ქალბატონის წინ დამოკლი აღღვებულნი, გაწითლებული დიღვარდისა გაქვევდლიყო სხიარდისა და სირცხლილისაგან. ქალბატონი უღიმიდა მას და უსვენდა თავზე ხელს. ბიჭია კი მორცხვად იარბოდა ბაშინი იმითა და

მედა. — ქაჩაქება კობრუსი.

გენერალ ბარანა ბ. გულბასა, მანჯურაის მესამე არმიის უფროსი.

— დღესტორს ჯვარი დევირონ, მე ვეტყვი ხუცესს, — სთქვა მამუკამ, — აბა ყოლიფერი ხაზირათ იყოს სადილიზა! მორბედი ხომ გავზავნეთ აზნაურებთან, მოურავო?

— კი ბატონო, აზნაურები ვიხილენ საყდარში, — მიუგო მოურავომ.

ამავე ერთხელ კიდევ გადავიყო თვალი შინაყმებს და გასწია თავის პაწია კარის ეკლესიისაკენ, რომელიც მოსჩანდა მოშორებით ეზოს განაპირს და მოისმოდა ზარის ნეკლი რკა.

შუა წირვის დარეკვს კიდევაც და იმ სავა წირვაც გამოვიდა. ამიტომ სდგამდნენ ფეცა-ფუცით სუფრებს, მოურავი მხიარულად დარბოდა ხაზაზიდან მზარეულთან და მზარეულიდან მემარინთან, რომ ყველაფერი მზათ ყოფილიყო.

მამუკა არ იყო ავი ბატონი, ნაგრამ უყვარდა ყველაფერი რიგზე ყოფილიყო. შინაყმებს ის არ აწვავდა და არ სტანჯავდა; ყმებსაც უყვარდათ მამუკა და მზად იყვნენ იმის გულისთვის წყალსა და ცეცხლს შეტარებოდნენ. და თუცა არ თითოდნენ ყოველს წამს ბატონის წინაშე, მაგრამ არასოდეს არ ავიწყდებოდათ, რომ მათი ბედ-იბლის გამებ ბატონი იყო და ქედ-მოხრილნი მონები იყვნენ იმისი. დანაშაულის სასტიკად დასჯა არ იცოდა მამუკამ. აი დღესაც სადილის შემდეგ უნდა დაესაჯათ უმცროსი ბაზიერი მახობი, რომელსაც გულში გამართული დაყო გაუფრინდა. მამუკას ჩვეულებად ჰქონდა სადილის შემდეგ გასართობის ნაგებობა დანაშაულის შინაყმების დასჯა: ან მდღეობაზე მათი ფიციანდობა ხელს და ან გახურებულ რკინას დადებდნენ ხელზე დანაშაულებს და დანიშნულ მანძილს გააბრუნებდნენ. ეს კი არ ითვლებოდა დიდ სასჯელად. როგორ დასჯდნენ მახობს, არაფერ იცოდა, მაგრამ ყველა დარწმუნებული იყო, უფლებად გადარჩებოდა, და არაფერ არ იყო აღდგომულიც.

სუფრები დადგმული იყო. აჰა—იქ ელაგა დიდრონი ყანწები, აზარფები. ბიკია მერიკიფე ჩაქურდად გამოწყობილი, ყაბაღაზით თიყუყანრილი, წელში „ფოშტო ვარკობილი“ ბედნიერის გამოიმეტყველებით უფლიდა სუფრებს. უცებ თითქოს რაღაც მოაგონდა, შეჩერდა და გასახა:

— მახაბრელოვ, ხაზირათ არიან მოსიძღვრე ბიკები? უნცროსი მელიკიფე გამოავაზენ, ბატონებოც მობრძანდებიან აწე.

მართლაც, საყდრიდან მომავალ ციწრო ბილიცზე, ხელალ გვიმბრაში, გამოჩნდა მამუკა. ის მოდიოდა დინჯად მელისის ქნეით, გაღიმებული. გვერდით ცოტათი უკან მოსდევდა რამოდენიმე აზნაური. უკან დაშორებით მოდიოდნენ ქალები. მოვიდნენ თუ არა ყველანი, წვიდნენ სუფრებისაკენ და შემოუსხდნენ სუფრებს დაბალ „სკამ-ლოგინებზე“; მამაკაცები ცალკე, ქალები ცალკე.

— აბა, სადილი! — დაიძახა მამუკამ.

მსწრაფლ მოიტანეს ღობით სავსე ერთა და დასრულ პატარა ხარშოთი გასტებული ქვაბები. მამუკამ აქვს განხილდა შინა ყმათა რაზმი: წინ მოდიოდნენ უფრო ხნიერები, შემდეგ ახალგაზრდები და ბოლოს ქალები. ყველა მათგანს ხელის გულზე ცაცხვის დიდი ფოთოლი ედო. თითო-თითოდ მიდიოდნენ ისინი ჯერ ხაზაზთან, რომელიც უდგა ღობის ქვაბს. ხაზაზი დიდი „ლაფერით“ ამოიღებდა ღობს და დაუდებდა ხელის გულზე ახალ მოსულს, რომელიც მამუკამ მიუგო გულისხმევს გასწევდა. მზარეული იმ წამსვე ამოიღებდა კოვზით ხარშოს, დააწვევდა კოვზით ხელის გულზე ღობს, ჩაალრმავებდა და ჩაუსხამდა შიგ ხარშოს.

— ოცდა ცხრამეტი, — სთქვა მამუკამ, როცა უკანასკნელი კოქლი გოგო მივიდა ქვაბთან, — მახობი სადაა, მახობი რეიხა არ მევიდა ულუფიხა? — დაეყვირა იმან.

— არ უნდა, ბატონო, — მოასწერა მოწყობით ხაზაზმა.

— რავა არ უნდა, მე იგივი და არა უნდა! — მოვიდეს ან წამს!..

ახალგაზრდა, შვე წვერა-ულეაშინი, მაღალი ვეჯაკო მახობმა გამოვიდა ფეცხლიდან დალონებული, მისხანე თვალების ელვარებით და გასწია ქვაბებისაკენ. მამუკას ერთ წამს სიამოვნება დაეტყო სახეზე.

— უროზას მიბედავ, ყაძახო? — შესძახა მან გულეს თითის ქნეით, დინჯად, მტკიცე ხმით, რომელშიაც იხტებოდა იმისი სრული უფლება ან მახობის სიკვდილ-სიკოცხლებზე.

— მოურავო, გახურებული ნალი ხაზირათაა? — მიუბრუნდა ის მოურავს.

მახობა ერთა შეთოთოლდა, გაფითრდა, მაგრამ მდბალად, დამკვირბულად გაუწია ხელი ხაზაზს ულუფისათვის.

ამ დროს მოიტანეს ხონიით დიდი ბეკი, მისი მშვეარი ქათმები და ხაზაურები. მოიტანეს აგრეთვე პატარა ქვაბით ბატონებისთვის საცანგებოდ დამზადებული ღობი, რომელიც პირდაპირ სუფრაზე ამოირიგა ხაზაზმა, და ის თთილი გამებით მსუქანი ხარშო.

— პირფარეშო, ტაშტ-თუნგი! — დაიძახა მამუკამ.

ბეკმა დაბანინა ხელი ჯერ ბატონს, შემდეგ სხვებს.

— ბატონო, ოსმან ბეგი მომხანდებდა ქობულეთიდან, — მოვიდა ქაქანიტი ერთი ყმა და მოასწერა ბატონს.

— ოსმან ბეგი! აბა, ხაზაზო, ხაზაურები და ქათმები მოგვიმეტე კიდევ...

— ბატონო, ქათმები და არც ყველი არ გვაქ.

— აკოეისას გაავაზენ, იზონოს.

გზაზე გამოჩნდა თორი ცხენით მომავალი, ჩაქურდად გამოწყობილი, სრულიად თოფ-იარაღი ჩამდგარი ბეგი. ყველანი წამომიზღნენ და მხიარულად გავებნენ ბეგს, რომელიც შორითვე ჩამოხტა ცხენიდან, წამოვიდა ფეხით და გვირდა მამუკას წინ.

— ბანე სალამი, მამუკა, — სთქვა მან.

— შენ ბანე, ოსმან ბეგო, სტუმარი ხარ...

— შენ დიდი თავადი ხარ.

* ულუღა — ცხობი.

ბოლოს დაუკრა თავი მამუკამ. მაშინვე ოსმან ბეგმა მკვირცხლად დახარა თავი, სისწრაფით, გრაციოზულად გაიკრა ხელი გულზე, ნიკაპზე, შუბლზე, მისცა სალამი და გაჩერდა. მისი ლამაზი, გაპარსული სახე მზიარულად იყო გამოუქებელი. სწრაფი, ქარის უმაღლესი თვალბრექ დაჭკრადა საგნიდან საგანზე; ყოველ თავის ანებაზე შუბლზე, მარჯვენა თვალთან, უთამაშებდა მალალი წითელი ფესვის დიდი შავი „ფოჩგი“. ის იყო შუა ხნის კაცი.

— აბა, მოხანდი, ოსმან ბეგო, მე აქამდეც მოგელოდი. რა ამბავია ღუნაზზე? — მამუკამ დასივა გვერდით ოსმან-ბეგი და შეუდგნენ ჰამას.

— მელიქიფევი, გავგიფსე ყანწები, მოსიძღვრეებს ღუუძახებ, ბიჭიავე, — დაიძახა მან და მიაწოდა საესე ყანწი ოსმან-ბეგს: — აქნაი შეიძლება დაღვივა, — უთხარა მან სიცილით ბეგს: — მამპალი შორასა, ვერ დენინახავს.

— ოსმან-ბეგმა სიცილითვე ჩამოართვა ყანწი, გადაჭკრა შეშუნა ჩხავერი და ახანურ ყაფლანს გადაუღლო ყანწი, რომელიც იმან კოხტად დაიჭირა. ყანწი გავსო მერიქიფევი.

— აი ღმერთმა ატოცხლოს ჩვენი ბატონი, იმის კაი გუელი ნუ მოგვაკლავს, — დაიწყო ყაფლანმა, — ღმერთმა ნუ დააკლოს ჩვენ ბატონს დიდებულ სტუმარს, ბედნელში პური, მარანში დენიო, ბაზიარი და ქორ-მეძებარი; უბრაველის ღმერთმა ყმაი და მოახლე, გუგუშარჯოს ტახზე და ირემზე ნადირობაში... ასე ღმერთმა ჩვენი ბატონის მტერი და ორგული ვამოსცალოს, რავეც მე აი ყანწი... — ყაფლანმა გადაჭკრა ღვიწრო და ყანწი გადაუღლო მეორე ახანურს: — ალავერდი, ვახუშტი ვერთა

— იახშიო! — მიუგო ვახუშტიმ და დაიწყო: — აი ღმერთმა ატოცხლოს ჩვენი ქალბატონი მწეთამზე, უდინძელის ღმერთმა ჩვენი დიდი ბატონი, გუგუშარჯოს ნანატრი ქალვფი...

— მრავალ თამივერუუუ... — გაისმა ორპირად მოსიძღვრეთა ხმა, რომლებიც ბატონისაგან მოშორებით იდგნენ. ბიჭია დღეა შუაში. ის იყო დამწყები და გამყვიანი. მისი საპაო ხმა წკრიალით სქრდა ჰერს და სადაც შორს სივრცეში იკარგებოდა. ბედნიერება და სიცილის სურვილი ჰფუტქდა და სულდა ამ ახალ-გაზრდა ბიჭის გულში და ხმაში გაღმოსწქეფდა. ის მღეროდა ისე, როგორაც არასოდეს არ უმღერია.

— ბეჭი, ბატონო, — მოართვა მამუკას ახანურმა გრძლიად მოთლილი, დანებზე გადახვეული, ხორკი.

— აწარვეშო ოსმან-ბეგს!..

— აბა, ოღელითი... ხელგავავი... ხასან ბეგურია... საცეკვარი... — ისმოდა მამუკას ბრძანება.

მოსმერტები მღეროდნენ.

ოსმან-ბეგმა აიღო აწარვეშა და რაინდულის ზრდილობით დღია მანდილოსნების სადღეგობელი. ქალებმა მოწიწებით გადაუხადეს მაღლობა და მიყურდნენ. ოსმან-ბეგიც და მამუკაც შექვიფიანდნენ.

— მამუკავ, შეუდარებელი მოსიძღვრები ვაყავ, შეუდარებელი, მარა ბიჭები ჩვენშიაც მღერიან, — სთქვა ოსმან-ბეგმა, — თქვენ ქრისტიანებში ოგია კაი, რომ მანდილოსნებშიც იციან სტუმრებთან სიმღერა.

— ვესურს, ოსმან-ბეგო, ვგავგონო ქალების სიმღერა? რეხა არ მითხარი ამღონ ხანს? სტუმრის სურვილი კანონია ჩემდა და შენ ჩემი სტუმარი ხარ. — მა კ ოდნავ გადაიხარა უკან და რალე უთხარა იქვე მდგომ მორბედ-ბიჭს.

ზარეჩიკი სამსონ ახაბქი, დაჭრიდა ანტონის ბრძალის დროს.

— ყანწი! — დაიძახა მან. — ყანწი იმ წამსვე გაუფსო მერიქიფევი. — უფროს ბაზირას უთხარით ქორ-მეძებრები გამოიყვანოს, ოსმან-ბეგს უნდა ვაყენო, — შესძახა მან.

მოიტანეს ცხელ-ცხელი ხაქაპურები. ამ დროს ფაცხიდან გამოვიდა სამი ქალი. სამი ახალგაზრდა მოახლე. ერთს ხელში ჩონგური ეჭირა. ის მოდიოდა მოკჩაძალებთან: თვალებით ვიღაცას ცეხდა მომგერალობა შორის. მან დაინახა ბიჭია, ოდნავ გაუღიმა, ვაწიულდა და ამ სწიფითსთან ერთად მის ლამაზ, მწვენიერ, ნაზ სახეს, შავ დიდრონ თვალებს ბედნიერებამ მოჰფინა სიხარულის შუქი. ის მოდიოდა ადრელებული თავის ორ ამხანავ ქალთან ბატონებისაგან. ბიჭის ხმამ კი იმის დანახვაზე უფრო ლაზთიანად და მკვეთრად დაიწყიალა...

— აბა, დღეღარდისავე, დაჯელი მაქნაი, არ შემბარტხენო სტუმართან! ქალიკმარავ, შენ მოძახილი შენებურად, ლამაზისახარ, აბა ჰა, დღეწყეთ! — მიმართა იმით მამუკამ.

დღეღარდისამ სწრაფად მომართა ჩონგური, ოდნავ შეჩერდა, გაიღიმა და ნაზის, მართოღვარე, წკრიალა ხმით დაიწყო:

„ფარცაქუქუ, ფარტინა,
ეყრსო სისხლი რამ გაღანს?
— დამქარს ვაუჯ, დევიკოჯე
ეყრსო სისხლი მან მაღანს!...“

მის ბანი მისცა ლამაზისახარმა და ქალიკმარამ და სასიამოვნო ხმამ მოიკცა ჰაერი. ყველა სმენად გადაიქცა. ყველა აღტაცებით უღვებდა ყურს ამ სამი ქალის მწყობარ, ჰარმონიულ, უზარდლო სიმღერას. ბედნიერი ბიჭია მისწერებოდა თავის საცილოს. ოსმან ბეგიც ვერ აზოგებდა თვალს ქალებს. ის ხარბად, როგორღაც მოუცნებარ, თვალბის პრიალით ამწლაკუნებდა თხელ წითელ ტურქებს და ჰბერავდა ცხვირის ნესტოებს. ყველა მოხიბლული იყო ქალების სიმღერით და ტაშის კერით აჯღღოცებდნენ იმათ მოხედნილ ხნებს. მხოლოდ ერთი, მამუკას მეუღლე არ იყო გუნებაზე. ის მოუცნებარად უტკერობდა ხან ქმარს, ხან ოსმან ბეგს და ხან მთხუც გამდლის შვილს, თავის შვილივით გამოზრდილ საყვარელ მოახლე დღეღარდისას.

ქალები დაწუმდნენ.

— მოგეწონა? ხა, ხა, ხა, ხა, გაიხარხარა მამუკამ, — ფეშქეში მიჩუქები შენდა დღევარდისი...

— აა, მანუქე?.. — შეტყვირა გახარებულმა ბებმა და წამოდგა, — ყარაბაღულს ელოდე ჩემვან, მამუკავ, ყარაბაღულს...

— ოჰ, ვფიცავ მაშინდს, მშენიერებია, მშენიერები ყველაი; მარა იგი ერთი, ჩვეულის რომ უკრავს, — სთქვა, აღღლებულმა ოსმან-ბეგმა, — იმისთანაი არ შეიძლება... ოჰ, ამისთანა ქალს რომ ვიშოვნი თელ სა ამაღიანოში...

— ბაზიარო, ჩემი მიმინო, ჩქარა! — დაიძახა ანუკამ.

— ბატონო, დღევარდისი ხომ ბიჭის დაპირდი? — სწრაფად ამოდგა მზეთამზე და შითოთოღვარე ხმით, გაუბედავად მიმართა ქმარს აღღლებულმა.

— ოჰ, თლა დამეიწყდა, — სთქვა სიცილით მამუკამ, — მარა მინც სტუმარს მიეწონა და უზღვლობა იქნებოდა, რომ არ მჩუქები... აფერია, ბიჭის ქალიკმარს შეერთავ...

— თუ აფერია და ამა შენ, სისხლის მსმელო...

ამ დროს გაისმა ფიშტოს ხმა. ბიჭი გადატყა სუფრებზე და დაეშვა ეკლიან თაფილ-მართში.

ერთ წამს ყველანი ვაშტურებულნი იდგნენ.

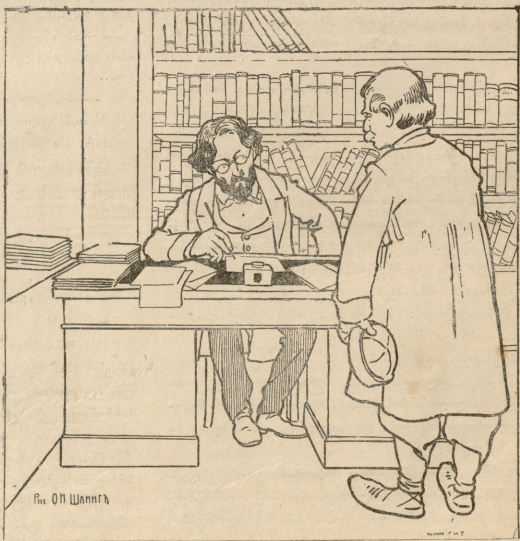
— დამკოდა, ხელოში დამკოდა მეგ საძაგელშია დეიკირთო, მომგვარეთ აქეთი!.. სენნიის ოჯახი დაარბიეთ, ძირიან-ბუღიანა ამოაგდეთ მისი ქუჩი და თვითან აქანაი მომიყვანეთ კოლიანა... გავამართახებ ორივეს, ჩამოვკიდებ... რავა გამიბედეს... — ყვიროდა მამუკა.

ახნაურები თავიანთ ცოლებიანა ფუსფუსებდნენ და უზეგდენენ მას მსუბუქ ჭრილობას. შეწინებულო, გაფითრებული ყმები ჭედ-მოგლეჯილი დაბრუნდნენ ბატონის ბრძანების ასასრულელად.

ნანია ნაკაშეკა.

ახლად არჩეულმა სოფლის მამასხლისმა „ჩაბარა სამსხსური!

რედაქტორა. რა ამბავა, ძამა? კლებია. ამბები თქვენ უფრო მოკვსენებათ, შენაჭირივე. მკვრამ ერთ სწერთ და სწერთ მკვლენს, კუტი კი ისევე შივერი ვაქუსდა!..

რედაქტორ-კამოაგუკელი ალ. ჯაბანდარი